

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr., za četrt leta 80 kr. — Naročnina se pošilja upravištvu v tiskarni sv. Cirila, koroške ulice, št. 5. — Določniki tiskovnega društva dobivajo list brez posebne naročnine.

Posamezni listi dobé se v tiskarni in pri g. Novak-u na velikem trgu po 5 kr.

Rokopisi se ne vračajo, neplačani listi se ne sprejemajo. Za oznanila se plačuje od navadne vrstice, če se natisne enkrat 8 kr., dvakrat 12 kr., trikrat 16 kr.

Novi zakon o obdačenji žganja.

(Napisal Straženski.)

Velika je nevolja na Štajarskem in Kranjskem zavoljo novega zakona o obdačenji žganja. Pojavila je se je najprvije, ko so ljudje pobližje izvedeli, da bo treba plačevati še dodatnega davka — davka nazaj. Najbolj ostro v javnosti so zlasti način, po katerem se ta nezaslišani davek tirja, grajali v Ljubljani slovenski poslanci, ki so pred kratkim na Dunaji novi davek zagovarjali in za-nj vseskozi glasovali. Zakon jim je sam ob sebi takšen, da bi ga trebalo previdno izvrševati. Toda zgodilo se je nasprotno po izvršilnej odredbi finančnega ministra od dne 10. avgusta t. l.

Zakon sam veleva v § 99. pobrati od vsega žganja, ki se nahaja letos dne 1. septembra v zalogah — izvzemši 20 litrov pri obrtnikih in 10 litrov pri drugih gospodarjih — dodatnega davka po 24 kr. od litra ali 24 fl. od hektolitra čistega alkohola ali vinskega cveta. Na primer: priden gospodar naredil je vsako leto nekaj žganja iz sliv, tropin, drožij, jagod itd. ter varčno shranil. Recimo, da je imel letos 1. septembra za vsem 20 hektolitrov. No in od tega tirjajo financarji sedaj 480 fl. dodatnega davka. Gotovo, to je silno!

Kako pa zagovarjajo ovi dodatni davek? Človek bi sploh mislil, da je uže dosta, če novo žganje obdačijo, vsak hektoliter s 35 fl. oziroma 45 fl., ker to pomeni povišanje obstoječega davka za 600%, staro žganje bi najljude dem na miru pustili; saj navadno novi zakoni svoje veljavnosti ne raztezajo nazaj, ampak naprej! Zakonodajalci pa niso tega mnenja tukaj biti hoteli. Zagovarjajo se, češ: novo obdačenje žganja bi temu ceno kvišku potisnilo, zalogarji bi pa svojo staro robo sedaj po noveji ceni dražje prodavali in veliko pridobili. Da bi od tega dobička državna denarnica tudi kaj potegnola, treba naložiti dodatnega davka; tega utegne precej nanesti, ker je baje veliko, ve-

liko starega žganja v zalogah. Tako prilično zagovarjajo zakonodajalci ovi davek. Toda uže se kaže, ako je resnično, kar javni listi poročajo, da ne dobi finančni minister pričakovanih 13 milijonov, ampak le 3—4 milijone, namreč od dodatnega davka na staro žganje.

Poslanci glasujoči za novo obdačenje žganja so dobro čutili, da utegne dolečba o dodatnem davku ljudi najhuje razburiti. Zato so vsprejeli v § 99 razločno, da se imajo obroki dovoliti posestnikom žganja, katerim bi nemogoče bilo dodatni davek ves in precej vplačati. Toda besede v zakonu so preveč splošne, premalo določene in še izrečno prepuščajo podrobnosti finančnim uradom: „Die näheren Modalitäten sind im Verordnungswege festzustellen“.

Kako opasno bilo je to, priča nam deželni zbor kranjski, kder se je pritoževalo zoper postopanje finančnih uradov. Ti so namreč zaukazali, da mora vsak do 31. avgusta t. l. prositi pri svojej okrajnej finančnej direkciji za dovolitev plačevanja po obrokih. To storiti so pa mnogi zamudili, ker so prepozno izvedeli. Zakon novi bil je proglašen dne 20. junija t. l., finančnega ministerstva odredba pa še komaj 10. avgusta t. l. in razglas finančne, deželne (štajarske) direkcije dne 18. avgusta, ki je v časnike na kmetih najbolj razširjene mogel priti še le 23. ali 30. avgusta. Prošnje za 31. avgustom vložene so pa bile odbite, vsaj na Kranjskem. Čudno je tudi to, da so finančnih uradov odredbe in razglasi imeli poprej obveljati, nego zakon sam; slednji je namreč zadobil veljavo še le 1. septembra t. l., izvršilne naredbe njegovo pa uže 10., oziroma 18. avgusta.

Bržeas bodo zaradi tega ministra grajali v državnem zboru pa to bode — zvonjenje po toči. (Dalje prih.)

Nov uspeh.

(Iz Pruskega okraja.)

Silno je razveselila letos v spomladi vsakega domoljuba novica, da je naučno minister-

stvo ustrezajoč rekurzu vrlih Šmarskih narodnjakov ukrenilo, da ponemčevalne namere deželnega šolskega sveta gledé Šmarske šole nimajo več veljave, da je in ostane na Šmarski šoli slovenščina edini in izključljivi podučni jezik; nemščine pa, da se sme — kakor to postava zaukazuje — podučevati zanaprej le kot neobvezni podučni predmet.

Kmalu se je začelo povsod živahno gibanje, da se doseže tudi drugod to, kar so Šmarčani prvi dosegli.

Te dni izvedeli smo o novem uspehu v naši narodni borbi za slov. šolo.

Kakor Šmarčani, pritoževali so se tudi narodnjaki ptujskega okraja zoper vedno silnejšo vrivanje nemščine v slov. šole. Od teh so pri Št. Lorencu v slov. gor. vže dobili rešitev svojega rekurza od ministerstva. Slednje je namreč z ukazom od 6. junija 1888 št. 2288 čisto enako zaukazalo, kakor pri Šmarski šoli, „da mora v III. razrednej šoli pri Št. Lovrencu v Slov. gor. zanaprej biti in ostati slovenščina edini in izključljivi podučni jezik;“ nemščina pa da se sme podučevati le kot neobvezni podučni predmet, ako to stariši želijo.

To je zopet lep, naroden uspeh, ki nam je porok, da bodemo polagoma si povsod priborili take šole, kakoršne naš narod edino potrebuje za svojo izomiko in svoj napredek v duševnem oziru, slovenske šole!

Zeleti bi bilo, da bi vsi tisti, ki so se pritoževali, kakor v Št. Lovrencu v slov. gor. in vže menda tudi dobili rešitve svojih rekurzov od ministerstva, te rešitve v slov. listih priobčili. Tako priobčenje ima dvojni pomen. Na eni strani veseli tudi narodnjake v drugih krajih, če vidijo, da so v tem in onem kraju si vže priborili kak uspeh v narodnem oziru; to njih spodbuja, da se enako potegnejo za pravice slov. jezika. Na drugi strani pa daje narodnim voditeljem priložnost, da dobijo pregled o narodnem gibanju, da vidijo, kje so vže šole urejene tako, kakor to postava veli, kje pa še ne; da toraj skrbijo, da se storijo tukaj enaki koraki, da se tudi tukaj pribori slovenskemu narodu slovenska šola!

I D.

Gospodarske stvari.

Mošt in njegovo kipeenje.

Mošt je žlahtna tekočina, ki se iztiska iz zrelega grozdja in bolj ko je le-to zrelo, bolje bode vino, ki si ga umni kletar pripravi iz mošta. Prvo, kar je za to treba, je dobro vrenje ali kipeenje mošta in pri tem je dobro, če zna gospodar, kaj da se godi z moštom, kedar vreje ali kipi. Tako bode rad pomagal moštu, da opravi to svoje delo dobro ter bode odstranil, kar ga utegne pri tem zaverati. Zato po-

stavimo le-sem nekaj naukov, kakor jih podaja ravnatelj E. Kramar v svojem „kmetijskem berilu“.

Kedar se naliže mošt v sod ali v kako drugo posodo, ostane mošt s kraja na miru in se čisti, to je, goščoba se vséda po malem. Ali to ne trpi dolgo, kmalu se začne v moštu neko gibanje in le-to se širi hitro na vse strani sode. Mošt postane móten, gost ter šumi, kakor da vreje. V tem se tudi nekoliko vgreje ter dobi enako toploto, kakor je v zraku okoli njega. Ob enem se mu gubi sladki okus ter dobi nov okus, pravimo mu, da je vinski okus.

Kaj se godi z moštom, kedar vreje? Odgovor je tale: Sladkor, ki se nahaja v moštu, se razkrajja ter se spreminja v alkohol ali vinski cvet in v ogljikovo kislino. Alkohol ostane še dalje v moštu ter mu daje vinski okus, ogljikova kislina pa se poslavlja od mošta ter prejde v podobi plina v zrak. Vsled tega nastane ono gibanje ali vrenje v moštu.

Da se pa razkroji sladkor, za to je treba kvasa ali kaj je kvas? Če pustimo mošt ali kako drugo tekočino vreti, vsede se po vrenji na dnu sode neka rjavkasta tvarina; ona je skoraj vsa iz mnogih tenko-kožnih mehurčkov in le tem pravi se, da so kvasne glivice; tvarini pa, da je kvas.

Te kvasne glivice pa so prav to, kar je krivo, da se začne vrenje, kajti s tem, da se one množijo in hranijo, razkrajja se sladkor v alkohol in v ogljikovo kislino. Kjer torej ni sladkorja, tam ni vrenja ali sam sladkor še ne opravi vsega, treba še je, da je v moštu nekaj beljakovine — tvarine, kakor je v beljaku kurjega jajca.

Glivice so pa jako majhne, človek jih ne vidi s prostim očesom. Ako jih naj vidi, vzeti mu je drobnogled na oči, je pa jih veliko v zraku in brž ko pridejo v tekočino, začne ti taka stvarica rasti in se množi zmeróm na okrog, toda le ako je toplo, toliko toplo, da ji ugaja. Kdor ima toplomer pri rokah in se izpozna na-nj, njemu povemo, da je za te glivice dosti toplo, če kaže toplomer na 12—16° R, torej blizu tako, kakor je po navadi v naših hišah, ne da nas v njih zebe. Ali tudi temu množenju bode brž konec, ko izmanjkuje v sodu sladkorja in narašča vinski cvet ali alkohol.

Ako je, recimo, v moštu že 14 ali 15 odstotkov alkohola, neha se vrenje in zato so vina, ki imajo 14 odstotkov ali procentov alkohola, prav stanovitna. Alkohol namreč pokonča kvasne glivice, takisto stori pa tudi sokislina, solitarna kislina in še nekatere druge tvarine.

Razkrajja se sladkor pri vrenji tako-le: Ako je v moštu ali v čem drugem 100 klg. sladkorja, dobi se po vrenji 48,5 klg. alkohola, 46,7 klg. ogljikove kisline, 3,2 klg. glicerina